

l'epos en prosa de Coromines: «tallat a la pedra, el senyal de la casa: una *morratxa* amb el seu toc gros i els quatre gallets a dalt, que s'afinava ensota com una àmfora rematada per un mugró; els vells deien que el senyal provenia d'haver estat una vella de la casa la cristiana que trencà la *morratxa* d'essències damunt de la roca, quan el pirata algerià, desembarcat per unes hores a Sant Pol, l'havia feta presonera; el moro prou que li'n feia present perquè dansés en amor seu, però cinc *morratxes* que li oferí les va rebote contra les pedres la cristiana desdenyosa --- va sortir o no va sortir amb la seva el pirata? --- La *morratxa* que em donaves / vaig trencar contra els esculls, / pro mentrestant abocaves / al meu cor, que traspassaves, / la perfídia dels teus ulls» (*Silèn*, cap. 1, O. C., 16b45ss.).

«*Morratxa*: porró o càntir de vidre de molts brocs --- l'acompanyen sempre música y balles en dies de festa, en alguns llocs ne diuen molt marcadament *borratxa*», Argullol (*El Pla de Bages, en L'Excursionista* 1, 1875, 470). En els afores de la SdUrgell, ben prop d'Andorra, a Castellciutat, també ens descriuen la fiola amb aigua-ros, que allí anomenen *almorratxa* (BCEC 1906, 312). Mentre que el valencià MGadea equipara amb una *marrayxa* la «redoma» on contaven que es tancà el nigromàntic Villena (*T. del Xè* 1, 71).

A Eivissa s'ha tornat «*marrancha*: damajuana» (Pz-Cabr.); jo he sentit *mařāšes d'áyya* per 'garrafes' a Novelda (1963), mentre que més al Nord, a l'Alcora, una *mařāša* era una gerra amb broc o galet usada per beure (1961); ho tenim fins a Ribagorça, com a objecte típic localment del poble de Lasquarri (en el veí poble de Merli ja es riuen d'aquest terme vell i usen el trivial *čářa*), una *mařāřša* 'gerra de dues anses, amb broc o galet al mig, per beure'. I reapareix aqueixa variant en la forma *mařāřšas*, a Girona, on ho he sentit dir a una vella de Sant Daniel (1964); forma que ara és usual a la vall de Llèmena-Finestres (1982), però allà parlant, ben pedestrement, dels bidons o flascons amb què transporten, per vendre-la, la llet munyida, i del grossos dipòsits de metall en què cau la llet, munyida mecànicament, de les vaques.

DERIV.: *Marraixó* maestra.: és una gerreta amb dues anses i un petit broc que li surt de la panxa; les fabriquen a Traiguera, i també a St. Jordi, vaig beure aigua amb un *mařāřšó* dels manufacturats en aquell poble veí (1961). *Marranxeta*: «ja estaven mossènyer Pallarès i en Vicentet, s'allot que li feia de sacristanet, posant ses beïasses a sa somereta i carregant-li una *marranxeta* d'aigua beneïda ---; va fer un xiulet a s'Obrer de sa parròquia que li tocava acompanyar-lo, i li estrenyueren camí avant», Castelló, *Ron. Eiv.*, 27.

Morre, *morreguera*, *morrejar*, *morrell*, *morrelló*, *morrera*, *morret*, *morretada*, *morri*, V. *morro* *Morriador*, *morriar*, V. *amorriar* *Morricó*, *-icot*, *morri-ficar-se*, *morrió*, *morrissà*, *morritort*, V. *morro*

MORRO, 'llavi bestial', 'turó o bony prominent, però de cim aplatat', mot comú a les tres llengües romàniques de la Península amb la llengua d'oc, el sard

i diversos parlars francesos, italians i germànics, d'origen incert; probablement començà expressant els llavis botits del qui fa el bot o posa morros, i de primer es devia identificar amb l'onomatopeia MURR-, del botzinar rondinaire. □ 1.ª doc.: Ss. XII i XIII, var. i derivats en top. des de princ. S. XI (infls *morral*, *murro*).

Guillem de Cervera deia en els seus *Proverbis* de mj. S. XIII: «Lo porch met atan leu / al fanc lo *morro* co-l peu» (77b): el porc (símbol de la persona vil) que fiqui en el fang el peu, bé encara (que no deu tenir més remei, si ha de passar-hi), però és que també s'hi rabeja o recrea (s'hi fica de morro); també Lluïl ens pinta el porc amb el *morro* en els fems, sense sentir-ne la pudor. Encara la mateixa idea en el *Curial*: «Habita no en los cels --- mas en fancs o locs vils e pudents, en los quals abans lo *morro* met que-l peu» (NCL III, 71).

Ja abans es documenta el mot com a part de noms propis, on apareix en una variant quasi igual si bé amb matis vocàlic poc diferent; i aplicat a un indret aturonat o prominent, a manera de promontori: *Murro curt* any 1157 i *Mulino de Murucuri* l'any 1154, localitat prop de Ripollet (*Cart. de St. Cugat* III, 182, 172); i *P. de Murretort* un individu vigatà l'any 1231 (CaCandi, *Misc. Hi. Cat.* II, 434), del qual es pot creure que porti aqueix malnom perquè torça els llavis, però el fet que el nom vagi unit al nom de fonts per mitjà d'un *de*, més aviat ens fa creure que és el nom de l'indret d'on prové aqueix subjecte: un morrot de penya encorbat, a la manera de *Coll-Tort*, *Vila-torta* o *Roca-corba*.¹ Amb aquesta vocal, en efecte, figura encara com a genèric toponímic a Osona: a Gurb anomenen *Murro de la Costa de la Noguera* un dels panys de serra encinglerats propis d'aquell costat de la Plana de Vic: i m'explicaren allà que *múru* significa 'punta avançada' (1935).² Un cas de *morro* toponímic en unes afrontacions ross. de 1306 «de --- va, tota ceda, tro a la roca del *Morro*» (*InoLC*), cf. *SEDA*.

Tanmateix la cosa corrent, en la nostra literatura medieval, és trobar-lo aplicat als llavis o boca prominent de les bèsties, i amb extensió semàntica més ampla que en les llengües germanes, de manera que el cat. *morro* és la traducció normal del cast. *hocico* i del fr. *museau*, it. *muso*, angl. *snout*.

En cap combinació no és d'ús tan repetit com tractant-se del morro del porc, al qual es deu referir també en les *Receptes* valencianes de Micer Joan, any 1466, al mateix temps que parla de les seves *SEDES* o pèls (vegeu-hi el context) (*BABL* VII, 423-4). Així mateix el veiem amb referència al cavall: la Manescalía del S. XV del ms. 215 de la B. N. de París, porta que «lo cavall deu haver --- la boqua ben fessa e lo *morro* de jus pus larch que-l de sus, e ab poca carn» (capítol *De la ballsa que l cavall deu haver*, fº 11v); «t̃r̃r̃re lo *morro* trad. *muso*; «una testa d'ase --- que tindria lo morro girat envert Florença» (trad. «un teschio d'asino col *muso* volto verso Firenze», *Decam.* VI, § 8, 367.4f.; VII, § 1, 368.17. Raríssima la variant *morre* que *AlcM* cita en un doc. de 1383.

Així mateix ja en aquell temps el veiem aplicat a